

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. III. De Modo, quo observandæ sunt Leges.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

bet pro ipsa : quia in dubio factum præsumitur, si jure faciendum erat.

CAPUT III.

*De modo, quo observandæ sunt
Leges.*

Q. I. An ad satisfaciendum præcepto requiritur intentio illi satisfaciendi?

Not. Certum est requiri intentionem faciendi opus, quod præcipitur. Quia actus lege præscriptus est actus humanus, qui est essentialiter voluntarius, ac liber; nam Lex hominibus imponitur non brutorum more, sed humano modo implenda. Actus autem non potest esse voluntarius sine voluntate illum ponendi. Hinc per actus merè coactos non satisfit præcepto: sic si quis omnino invitus cogereretur manere in templo tempore sacri, non impleret præceptum de audiendo sacro, nisi vellet attendere, & re ipsa attenderet ad sacrum. Eidem quoque non satisfaceret, qui ingressus templum solo animo meditando divina, ibi maneret in meditatione defixus toto sacri tempore, sine ulla intentione audiendi sacrum, & attendendi ad illud, Quia non poneret voluntariè actum præceptum, cum non habeat voluntatem audiendi

diendi sacrum, sed solùm dandi operam meditationi.

Resp. I. Ut satisfiat præcepto negativo nulla requiritur intentio. Quia per tale præceptum non exigitur actus, aut omissio libera, sed solùm prohibetur actus humanus liber, v.g. ne quis furetur. Hinc licet aliquis nunquam cogitasset de furto, & sic ab eo abstinuisset, non censetur violasse legem furtum vetantem.

Resp. II. Ut satisfiat præcepto affirmativo non requiritur intentio expressa ei satisfaciendi, sed sufficit implicita, vel interpretativa contenta in voluntate faciendi actum præceptum, quæ non excludat intentionem implendi legem. Quia Lex non præcipit positionem actus ut præcepti, vel ex intentione ei satisfaciendi, sed ut actus voluntariè fiat; nec ullibi major obligatio reperitur. Unde si ignorans præceptum rem præceptam liberè faciat, verè illud implet: sic qui ignorans, vel non advertens ad diem festum, interest devotè sacro, non tenetur aliud audire, postquam resciverit esse festum. Imò secundum multos satisfacit præcepto, qui voluntariè facit rem præceptam animo expresso non ei satisfaciendi per illum actum: v. g. qui sacrum audit die Festo præcisè, ut privatæ suæ devotioni indulgeat, proponens aliud audire ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ, jam huic satisfecit, nec tenetur aliud

facrum audire, nisi ex errore putet se ad id obligari. Quia revera implet præceptum, qui facit voluntariè actum præceptum, nam nil aliud præcipitur. Voluntas autem non satisfaciendi præcepto per executionem voluntariam actûs præcepti inefficax est: nam non destruit voluntatem efficacem faciendi id, quod præceptum est, ideóque verè satisfaciendi præcepto.

Illud verò Axioma, *Actus agentium non operantur ultra intentionem eorum*, verum est duntaxat respectu eorum, quæ ab intentione agentium pendent, ut sunt v. g. contractus. At non pendet ab eo, qui voluntariè actum præceptum posuit, ut per hoc non satisfecerit præcepto:

Aliud dicunt de Voto, quia vovens sibi imposuit obligationem voti, & in hoc casu vult eam retinere, ac prorogare, sicque se obligare ad aliud sacrum audiendum: nam cum impositio obligationis in voto sit à voluntate, pendet à voluntate, ut eam proroget. At cum impositio præcepti, & ejus obligatio non pendeat à voluntate subditi, non pendet etiam ab eo, ut illam proroget, vel non impleat, cum voluntariè actum præceptum posuit. Azor tamen, & alii negant tunc impleri præceptum, quia voluntas est contraria implementationi præcepti. Præceptum autem non impletur solo factó, & opere cum positiva & expressa voluntate non implendi. Sed
re-

responderi potest talem voluntatem esse inefficacem, ac proinde non repugnare efficaciter impletioni præcepti, nec illam impedire. Id videtur certum, talem teneri saltem congruo tempore mutare intentionem, vel saltem judicare, se satisfacisse præcepto per actum positum.

Q. 2. An ad satisfaciendum legi debet intendi finis Legis?

Not. Duplex est finis, & modus legis, nempe intrinsecus, & extrinsecus. Finis legis intrinsecus est id, ad quod Legislator sua lege intendit obligare: unde est id, quod re ipsa per legem præcipitur, vel prohibetur. Extrinsecus est id, ad quod res præcepta dirigitur, & ordinatur à Legislatore. Modus autem intrinsecus est ille, sine quo substantia rei præceptæ impleri nequit, ut attentio interna in oratione: extrinsecus est is, sine quo substantia rei præceptæ poni potest.

Resp. I. Sine fine, & modo intrinseco legis non impletur præceptum, ut patet ex eorum notione. Unde uterque cadit sub præceptum.

Resp. II. Si finis extrinsecus, ad quem ordinatur actus præceptus, præcipiatur à Superiore, non satisfacit præcepto, qui illum sibi non proponit. Quia tunc non facit id totum, quod præcipitur; & finis ille

est etiam materia legis. Finis autem præcipi censetur, quoties præcipitur actus faciendus ob certum finem in lege expressum. Hinc si jejunium, vel oratio præcipiatur v. g. ad avertendam calamitatem publicam, jejunans, aut orans, sed non ex hoc fine, non satisfacit præcepto.

Resp. III. Si finis extrinsecus à Legislatore intentus non præcipiatur, satisfacit præcepto, qui opus præceptum exequitur, & si finem illum non intendat. Quia talis implet id totum, quod præcipitur, tunc enim solum præcipitur voluntaria executio operis. Equidem lex omnis dirigit ad finem, sed non omnis est de fine ipso. Unde finis præcepti non cadit sub præceptum, quando finis distinguitur ab opere præcepto, nec præcipitur intentio ipsius finis. Hinc satisfacit præcepto jejunii, qui unicam refectionem ex cibis licitis sumit, licet non intendat macerare corpus: quia hæc intentio non præcipitur ab Ecclesia.

Q. 3. An satisfacit præcepta, qui opus illius exequitur actu ex fine, vel circumstantia malo?

Not. Agitur hîc de lege humana. Nam Lex naturalis prohibet quemlibet finem, & modum agendi pravum, utpote dissensu naturæ rationali, præcipitque finem

nem honestum, & modum convenientem in omnibus actibus liberis; nam præcipit, ut homo semper vivat, seu agat honestè, id est, decenter, ac conformiter naturæ suæ rationali, quâ rationalis est, ac proinde præcipit id omne, quod necessarium est ad sic agendum. Sed ad agendum honestè, & decenter naturæ rationali ut rationali, necesse est, ut non solum actus præceptus fiat, sed etiam ut modo convenienti, in circumstantiis debitis, & propter finem honestum fiat. Quare homo lege naturali tenetur observare omnia præcepta humana rectè, convenienter, & ob finem honestum, ideòque actu bono, & honesto.

Resp. I. Non satisfacit præcepto, qui facit opus cum peccato repugnante substantiæ præcepti, aut illud facit sine ea honestate, ac rectitudine, quæ à Superiore expressè præcipitur, vel essentialis est actui præcepto: nam tunc non fit id totum, quod præcipitur.

Resp. II. Quando honestas, ac rectitudo non est essentialis actui externo, neque expressè præcipitur à Superiore, sine ea satisficit præcepto humano. Quia tunc sine ea ponitur id totum, quod præcipitur ab homine; & actus vitiatur tantum per peccatum præcepto accidentarium: unde retinet bonitatem, ac speciem moralem objectivam lege intentam. Sic miles fortiter

pugnans ex vana gloria adimplet præceptum Ducis, licet peccet contra legem naturalem ob finem malum. Item quando actus vitiatur solum ratione motivi cujusdam extrinseci venialiter mali impulsivi, vel se habentis solum concomitanter, tunc satisficit præcepto. Sic qui devotè, & attentè sacrum audit ex motivo intrinseci religionis, licet concomitanter moveatur, aut priùs impellatur ex vana gloria, satisfacit præcepto Ecclesiæ: nam ponit liberè actum religionis præceptum ex proprio motivo finali.

Q. 4. An per unum eundemque actum possunt impleri plura præcepta?

Resp. I. Non possunt, nisi constet talem esse intentionem præcipientis. Quia Superior aliquid præcipiens, censetur exigere aliud, quàm quod jam aliàs debitum est. Alioquin sæpè non assequeretur finem à se intentum, & frustra imponeret novam obligationem. Sic poenitens præcepto jejunandi à Confessario imposito non satisfacit per jejunium jam ex voto, vel præcepto Ecclesiæ debitum. Quia Confessarius censetur obligare ad opus aliàs non debitum, utpote de novo punitivum, nisi aliud exprimat. Item si obligatio per se postulat aliud opus, quàm quod jam debitum est, tunc requiruntur plures actus,
ut

ut semper contingit in materia justitiæ, ubi semper attenditur æqualitas rei ad rem: sic qui centum ex duplici titulo justitiæ, puta ex damno illato, & exemptione, bis debet, non satisfacit duplici illi obligationi dando solum centum, nam non esset æqualitas solutionis ad debitum.

Resp. II. Si prudenter existimetur Superior concedere, ut per unum actum satisfiat duplici præcepto, tunc satisfit. Quia obligatio ad unum, vel plures actus pendet ab ejus voluntate: sic in Jubilæis satisfit jejuniis à Papa præscriptis per jejunia quatuor temporum tunc occurrentia. Intentio autem superioris cognosci potest, vel ex circumstantiis, sine, ac naturâ operis præscripti, vel ex communi usu, ac interpretatione, sic si Confessarius injungat auditionem sacri singulis diebus per mensem, pœnitens satisfacit, unum sacrum diebus festis audiendo: quia in his circumstantiis non censetur Confessarius intendere, ut pœnitens bis sacrum audiat eodem die, nisi hoc exprimat. Econtra si injungat operario, ut sacrum omnibus diebus festis audiat per annum v. g. hic tenetur bis sacro interesse, quia talis est mens Confessarii, quæ ex natura satisfactionis colligitur.

Ut plurimum autem duo præcepta uno actu implentur, quando idem eadem die ex eodem motivo præscribunt. Sic die

Festo

Festo in Dominicam incidente unius Missæ auditione impletur duplex præceptum: alias regulariter Superior plures actus exigit, nisi contrarium explicet; & in dubio plures velle censendus est, quia tunc interpretatio fieri debet ex communiter contingentibus juxta Reg. 45. Jur. in 6. *Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.* Hinc si vovisses dare eleemosynam, & Confessarius eleemosynam etiam injunxisset, non satisfaceres dando unicam.

Q. 5. An eodem tempore pluribus præceptis satisfieri potest per plures actus?

Resp. Communiter asserunt, modo unus actus non impediatur alium, nec attentio uni debita tollat alteram. Quia tunc eodem tempore potest fieri id totum, quod præscribitur per plura præcepta; cum in præceptis non præscribatur diversitas temporum. Sic ex communi, qui die Festo tempore sacri recitat horas cum intentione, & attentione debita, satisfacit præcepto Missæ, præcepto recitandi horas: Nam ad utramque obligationem implendam sufficit attentio ad Deum, mysteriave divina.

Q. 6.

Q. 6. *An peccat, qui ponit voluntariè
impedimentum impletioni Le-
gis?*

Resp. I. Peccat, qui illud apponit dire-
ctè, & ex intentione non implendi Legem.
Patet: nam is habet voluntatem non ser-
vandi Legem, & gerit pravum affectum
erga illam, agitque in illius fraudem. Lex
autem prohibet pravum affectum erga il-
lam, & ne quid in ejus fraudem fiat.

Resp. II. Peccat contra præceptum, qui
ejus observacioni impedimentum infert
per actionem non necessariam eo tempo-
re, quo urget præceptum, vel paulò antè,
aut tunc non removet impedimentum, cum
potest sine gravi damno. *Ita communi-
ter.* Quia Lex præscribens aliquid, simul
virtualiter vetat id omne, quod cum a-
ctione, vel omissione præscripta incom-
possibile est, ideòque positionem impedi-
menti; alioquin non esset per se efficax:
& præcipiens finem, simul præcipit media
necessaria ad talem finem, saltem si non
nimis difficilia sint: at remove, & non
inferre impedimentum est medium neces-
sarium impletioni Legis. Ergo.

Hinc 1. qui die jejunii pilâ ludit cum ea
defatigatione, quæ reddat illum impoten-
tem jejunare, peccat contra præceptum
jejunii. 2. Qui die Festo se inebriat, ita,
ut sacrum audire nequeat, peccat contra
so.

fobrietatem, & contra præceptum audiendi Sacrum. 3. Excommunicatus tenetur, quantum potest absolutionem sibi comparare ad communicandum in Paschate, imò & ad Sacrum audiendum diebus Festis, &c. cum hujus impedimenti remotio necessaria sit ad implendum præceptum, & aliunde non sit nimis difficilis, imò ad eam jam teneatur.

Resp. III. Materix præceptæ gravitas, vel necessitas potest esse tanta, ut præceptum obliget ad nunquam apponendum impedimentum ejus observationi, etiam multo tempore antequam urgeat, ad tollenda impedimenta etiam remota, & ad adhibenda media difficilia: ut patet in iis, quæ sunt necessaria ad salutem, ad honestatem morum, & ad bonum commune.

Q. 7. An, qui non potest totum opus præceptum implere, tenetur ad partem, quam potest?

Resp. Aff. Si præceptum sit de re divisibili: quia 1. Innoc. XI. damnavit hanc Propos. *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem.* 2. Tunc præceptum utpote dividuum obligat ad omnes, & singulas partes, etiam seorsim sumptas; cum

cum singulae seorsim faciant ad finem præcepti; nec est causa sufficiens excusans à parte possibili, quæ est utilis fini. 3. Qui non potest totum debitum solvere, tenetur ad partem, quam potest, si hæc sit divisibilis à toto. 4. Sicut *Utile non debet per inutile vitiari.* ex Reg. Jur. 37. in 6. nec possibile per impossibile: ita porrò hæc regula, *Accessorium sequitur principale*, non valet in omnibus, nec habet locum, dum principale, & accessorium sunt divisibilia, & in accessorio reperitur aliqua ratio ipsius principalis; vel ubi est diversa utriusque ratio. Sic qui promittit equam cum suo pullo, si equam dare non potest, quia mortua est, tenetur dare pulum. Deinde pars non est propriè accessorium respectu totius.

Q. 8. *Quid agendum, quando simul occurrunt duo Præcepta, quæ simul servari nequeunt?*

Resp. Per se loquendo servandum est majus præceptum; quia prævalet minori, & gravius obligat, unde tunc minus obligare desinit. Præceptum autem naturale, cum sit de rebus ex natura sua ad morum honestatem necessariis, præponderat præcepto merè positivo etiam divino: divinum humano, cum Deus sit superior homine: præceptum Supremi Principis præ-

præcepto Superioris subordinati : præceptum altioris virtutis præcepto virtutis inferioris : præceptum negativum affirmativo, quia illud obligat semper, & pro omni tempore, *nec sunt facienda mala, ut eveniant bona.* Rom. 3.

Hinc si die Festo infirmus tuâ operâ egeat tempore Sacri, teneris ei opitulari. Quia præceptum divinum naturale charitatis, quæ est virtus omnium præstantissima, prævalet omnibus aliis præceptis. Quod si minus præceptum notabiliter nobiliori præferas, peccas mortaliter, quia excessus est notabilis: ideoque gravis est inordinatio, à qua tamen sæpè excusat ignorantia in rudibus.

Dixi per se loquendo. Nam interdum servari debet præceptum inferius, ut cum hujus materia gravis concurrat cum materia levi præcepti majoris. Sic non debes omittere Sacrum die Festo ad levandam levem molestiam infirmi tua ope tunc non graviter indigentis.

CAPUT IV.

De Subjecto Legum.

Q. I. **Q**uam Legibus humanis subjiciuntur?

Resp. Ex communi, omnes, & soli adulti subditi, Prob. I, quoad omnes, & so-